

# FRANCESC X. DE FEBRER I D'ARMENTERES

(1850-1890)

**E**ndemig d'aquella plèiade de prohoms ciutadans que en la segona meitat del segle passat representaven l'aristocràcia espiritual amalgamada al seny dominador de la qualitat de les empreses ciutadanes, sobresurt la figura pròcer de Francesc X. de Febrer i d'Armenteres.

Com la majoria dels homes d'aquella època, hom no pot posar lo com exemple d'activitat desenvolupada en un únic aspecte vocacional d'una determinada tasca. Polifacètics en les seves manifestacions, les seves ànsies constructives dominaren totes les possibles facetes que l'extremada voluntat i el prolífex esforç els permetia abastar.

Posseïdors d'una pluralitat de dons, convençuts per altra banda que l'agrupació engrandiria la força llur, sapiguèren manifestar-se i multiplicar-se per tal de portar a cap una obra d'austera densitat i de resultats sumament afalagadors i constructius.

La seva tasca té, a més, un valor de creació. No fou una herència conreada i millorada a mesura de successives adquisicions. En el no res que dominava l'ambient varen saber bastir l'edifici d'una veritable realització cultural i cívica i sense defallença anar-lo amplificant i elevant a les màximes possibilitats.

Francesc X. de Febrer s'ajuntà a la colla en plena joventesa. I amb la força de la joventut col laborà i es distingí en múltiples afers. Obtingué càrrecs i distincions envejables i no podem valorar ço que hauria pogut aconseguir en la seva maduresa, puix la mort va rompre el fil de la seva vida quan tenia 39 anys. Si considerem aquesta circumstància, donarem encara més transcendència a l'activitat de Febrer i sabrem copsar tot el valor de la seva personalitat jovenívola tan ràpidament, abans que el pòsit de l'experiència pugui senyorejar l'esperit dels homes, i hagi deixat en la seva cabellera la pàtina platejada dels anys viscuts intensament. Francesc X. de Febrer va morir en el curs del seu fruitar, amb la sorpresa de la visió del vaixell que naufraga entremig de les ones que uns moments abans s'obrien per a franquejar-li majestuosament el pas. Aquesta imatge que nodreix una inspirada pàgina de l'homenaige necrològic que li fou dedicat en el Círcol Literari de Vich, a l'any del seu traspàs, dóna una idea claríssima de la corpulència física i moral de l'empenta amb que Francesc X. de Febrer havia entrat en la palestra de les inquietuds vitals que ompliren els pocs anys, sedents de labor productiva, de la seva vida. El seu biògraf no sap avenir-se a aquesta amputació d'un dels elements més actius i esperança lors de la colla. No sap trobar una explicació decidida del per què la mort ha segat una vida en el moment en el qual, les espe-

rances que prometia, es besllumaven amb la màxima claretat. I no pot més que, com a ferm catòlic, acatar el decret etern, aliè a totes les causes humanes, i subjectar-se al compliment d'un precepte d'obediència, glosant la doctrina consoladora de considerar el traspàs de l'amic com una avançada per breus moments en el pas a l'eternal destí.

Josep Viguer i Canas, president del Círcol Literari, s'esplaïa en el dolor de la separació, en el pròleg de l'estudi biogràfic de Febrer que va pronunciar en l'esmentada sessió, que tingué lloc el dia 31 de desembre de 1890, reproduït en el llibre de treballs poètics i narratius que, l'any 1893, fou publicat amb una cloenda d'un altre patrici que també havia ocupat el silló presidencial del mateix Círcol.

Aquesta inclusió de l'obra de Febrer entremig de dos treballs d'il·lustres personalitats presidencials del Círcol Literari, fa pensar, tot seguit, que Francesc X. de Febrer va morir, tot just acabat d'ésser nomenat president del Círcol, pocs dies abans de prendre possessió d'aquest càrrec honorífic.

El Círcol Literari representava en aquell temps el màxim exponent de la cultura vigatana. D'ell havien sorgit innumbrables branques que anaven afermant un pervindre selecte a diferents aspectes culturals de la ciutat. Francesc X. de Febrer, en morir, estava predestinat a assolir el sejal d'honor de la intel·lectualitat vigatana, la presidència de l'assemblea rectora de totes les inquietuds i manifestacions espirituals del seu Vich.

En la casa pairal de la família Febrer ubicada en la plaça de les Garces, avui del Canonge Collell, va néixer el dia 21 de novembre de 1850. Seguí els estudis de primera i segona ensenyança, aquests en el Seminari Conciliar, obtenint el grau de batxiller. Seguidament professà els estudis de Jurisprudència en la Facultat de Barcelona els quals acabà l'any 1874, llicenciant-se al curs següent.

La seva aplicació i les seves aptituds li valgueren, en l'aspecte social, càrrecs de responsabilitat. Durant més de vuit anys exercí el de Fiscal Municipal, en el transcurs dels quals es vegé obligat a portar a cap repetides suplències del Fiscal del Jutjat de Primera Instància.

L'estudi detingut de la labor que Febrer desenvolupà en aquets càrrecs s'aparta una mica de les nostres comandes, però volem fer resaltar que sena digne d'ésser comentat en ordre a la important i voluminosa tasca, com a l'abnegació i intel·ligència que posà en el seu servei. Des de 1 de juliol de 1885 fins a 31 de desembre de 1889 estigué en possessió de la primera tenència d'alcaldia inspirant-se en la frase que el seu biògraf aplica a la mira substancial que infundí a tots els seus actes, deixant de banda els càires polítics que esterilitzen el bon servei: l'administració de la ciutat per la ciutat.

Això porta de la mà a remarcar els dons de cavallerositat, rigidesa moral, altruisme, conviccions catòliques que exornaven la seva ànima i segellaven totes les costums de la seva vida. En el recer familiar, en el clos ciutadà, en els actes públics, obligats pels seus càrrecs administratius; en el conreu de les seves aficions, manifestació de l'esquisitesa de la seva ànima; en la seva labor caritativa, apostòlica i patriòtica, Francesc X. de Febrer s'ofereix com exemple laboriós, decidit i



constant de l'home de tremp, victoriós, admirat i estimat de tots els que tenien la sort de considerar se amics, companys i col·laboradors seus.

Fidel guardador de les tradicions familiars, pulcres i caritatives del seu temps, no negà una almoïna que li fos sol·licitada i per posar més a prova aquest esperit cristià d'amor al proïsme, entrà de soci en les Conferències de S. Vicens de Paul, arribant amb el temps a ocupar el càrrec de president del Consell Particular. Vocal de la Junta de la Casa de Caritat, lloc que com l'anterior exercí fins el moment de la seva mort, marquen – per la abnegació amb que per ell foren servits – el segell de l'ideal cristià que impregnava les seves conviccions.

Hem volgut deixar com a final d'aquestes modestes observacions sobre el valor de l'espiritualitat de Francesc X. de Febrer el comentari de l'altre aspecte vocacional de la seva vida, inspirada en el progrés de la cultura vigatana, en el desenvolupament de les seves activitats patriòtiques.

Inaugurat l'Esbart de Vich, la vigília del Corpus del 1867, per aquells deu patricis el nom dels quals figura en el Padró monumental de la Font del Desmai, Francesc X. de Febrer fou dels primers que s'apuntà a la colla i col·laborà en les patriòtiques acadèmies camperoles. Segurament devia d'ésser de la munió d'estudiants vigatans que durant l'istiu, en el curs de llurs vacances, solien reunir-se en animada tertúlia en la casa dels germans Masferrer. Més tard aquesta plèiade de joves lletraferits amants de les tradicions vigatanes, s'abocaren a les sales de Círcol Literari i desenvolupant una tasca insòlita constituïren la continuïtat d'aquella primera sèrie de precursors de tot allò que més tard arribaria a assolir la ciutat en ordre a la seva redempció espiritual i cívica.

La primera vegada que Francesc X. de Febrer va participar en les sessions del Círcol, va escaure's amb motiu de l'acadèmia commemorativa de la mort de Balma celebrada el dia 2 de juliol de 1871, amb una composició poètica. Altres vegades també donà, en altres sessions, mostra de la seva inspiració amb la lectura de poemes adients al lema de la vetllada, sobresurtint la poesia sobre Lleó XIII en la

celebració que en aquella societat es va portar a cap amb motiu del juliu sacerdot de l'esmentat pontifex. Mostra del seu númen poètic, hom pot trobar la en mig de la col·lecció de poemes dels autors de l'Esbart de Vich, titulada «La Garba Montanyesa» publicada l'any 1879, i en el volum *Llegats poètics* que en 1893, tres anys després de la seva mort, publicaren els seus amics, en edició d'homenatge prologat amb el discurs necrològic que Josep Viguer va llegir en el Círcol Literari en la esmentada sessió dedicada a la seva memòria i clos amb un treball de Martí Genís, glossant una visió del camí de Vich a Viladrau, en el qual endemig de les líriques descripcions del paisatge muntanyenc, sembla establir un col·loqui espiritual amb l'esperit d'en Febrer que tant havia estimat aquella contrada. A Viladrau, la família Febrer solia passar els estius i en aquells paratges idíl·lics, de feréstega natura, Febrer solia trobar inspiració als seus cants i arguments i personatges per les seves narracions novel·lístiques.

Tornant a la seva tasca desenrotllada en el Círcol Literari, Febrer va ocupar la seva tribuna elaborant una sèrie de conferències sobre temes, que sols amb el títol signifiquen la tendència de les seves aptituds morals: «*Influencia del Cristianismo en la familia*», «*La mujer cristiana*», «*Las creencias*», monjoies de consideracions sobre aquests fets, que tan íntimament lligats constitueixen l'eix de les seves afeccions íntimes. *De la propietat economicament considerada, Fonament jurídic filosòfic de la propietat, La vida del Dret*. Aquesta darrera formant part d'un cursset sobre aquest mateix tema, demostracions evidents de la formació intel·lectual lligada a la seva especialitat professional. En aquest aspecte mereix un especial recordatori la seva intensa activitat desplegada en la campanya que arreu de Catalunya i en especial a Vich es porta a terme per a protestar del projecte d'esmena del nou Còdic Civil, especialment en el tan debatut «Article XV» que d'una manera tan directa afectava a les antigues institucions i a les lleis de referència de la integritat regional. Dintre aquest afer, formà part de comissions, donà conferències, prengué part en mitings organitzats en les poblacions veïnes. Els vigatans acabdillats per Narcís Verdàguer i Callís, prengueren una part tan activa en la protesta de l'esmentada renovació que bé es poden considerar com els més avantatjats i conqueridors del major èxit en la revocació de l'article de referència. «*Quadre de costums catalanes*», que amb la seva novel·leta «*Roseta Gurniol*» testimonien l'estima que sentia per la terra pairal enquadrada en els ternets de les seves estades estivals en les abruptes estribacions del Montseny. Finalment, «*Don José Giró y Toró, su vida pública*», estudi biogràfic de les activitats cíviques d'aquell gran patrici, la segona part del qual amb l'anàlisi de les activitats privades i literàries, completà Martí Genís i Aguilar, i que en conjunt constituïren el fons de la sessió necrològica que a l'any de la seva mort li dedicà al Círcol Literari i que per la seva transcendència com per la plenitud del seu estudi fou editat a despeses del Círcol, en un opuscle de 39 pàgines, l'any 1882.

Arran d'aquesta activitat literària de Francesc X. de Febrer, cal considerar la vàlua del seu treball organitzador de diverses activitats i de col·laborador en les magnes empreses vigatanes de les darrerries del segle XIX.

Dotat d'una sensibilitat musical exquisida, fou el propulsor de les acadèmies

lirico-musicals que en el recer del Círcol Literari tenien lloc periòdicament. Cal dir que aquestes activitats musicals prengueren un to de més refinada consistència en l'època del 1884 al 1900, en les quals Francesc X. de Febrer fou el veritable artífex de les mateixes. A més d'actuar com organitzador, hi contribuïa, també, com a component dels conjunts corals que amenitzaven les vetllades.

Quan el Círcol Literari acordà establir una exposició permanent d'objectes de la terra i aquesta col·lecció va anar derivant paulatinament a l'organització d'un Museu d'antigüetats, el nom de Francesc X. de Febrer, es – al costat d'altres entusiastes socis de l'entitat, – fervorosament elogiat en la memòria del secretari com a grans col·laboradors de l'obra iniciada, enriquint el conjunt amb objectes que es dedica a cercar, com també amb l'ofrena de valioses mostres que ell mateix havia anat col·leccionant. El seu esperit ultruïsta, com el dels seus imitadors, els permetia despendre's de les pròpies adquisicions aconseguides amb esforç i constància, per tal d'aumentar l'obra conjunta que havia de donar nom a l'entitat.

Francesc X. de Febrer havia sentit la pruija de formar un monetari vigatà. Segons manifesta ell mateix, en la memòria de secretari de l'any 1883, li havien encoratjat el Dr. Joaquim Salarich i Verdguer amb les dues memòries que en el curs de l'any 1880 pronuncià, en el Círcol, sobre monedes ibero ausetanes, episcopals i civils, i el seu fill Josep Salarich i Giménez que li mostrà un dibuix fet per ell mateix de 67 monedes vigatanes, classificades en 20 ibero ausetanes, 10 episcopals i 37 civils, aconseguint reunir més de 80 exemplars de monedes vigatanes que regalà a l'Exposició del Círcol, que més tard va passar a engroixir el fons museuístic creat en les dependències del Palau Episcopal pel bisbe Dr. Josep Morgades.

Sobre aquesta especialitat compongué dos treballs importantíssims *Generalitats sobre la moneda*, exposat en el Círcol Literari, i *Numismàtica Vicense* que la prematura mort no li deixà acabar. Aquests estudis, donen una prova palesa dels coneixements que en aquest ram havia adquirit. Treballs tan documentats que, d'haver pogut ésser complets, constituïrien una veritable monografia de les monedes encunyades en la ciutat de Vich.

Si aquesta és la deixa més inportant que les aficions i el patriotisme de Francesc X. de Febrer han llegat a les sales del Museu Episcopal, quan aquest estigué totalment reinstal·lat i les antigues col·leccions ocupin el seu lloc, ens permetrem demanar que el nom de Francesc X. de Febrer i d'Armenteres figuri al capdemunt de la col·lecció numismàtica com a homenatge degut al seu estudi, a l'abast del seu domini i al seu desprendiment.

No cal dir que quan la col·lecció del Círcol va passar a formar part del Museu Episcopal, en l'organització del mateix i en la formació de la Junta Directiva, no podia faltar-hi el nom de Francesc X. de Febrer, qui continuà en la palestra de l'eixamplament de l'esmentat conjunt, avui orgull de Vich en l'organització museística del món sencer.

Les seves aficions i reconegudes aptituds en aquest aspecte de l'arqueologia l'obligaren a figurar, també, en la Junta de la Societat Arqueològica vigatana, descobridora i restauradora del Temple Romà, essent nomenat tresorer de l'entitat.

Tornant, encara, al recer del Círcol Literari, arran del 1878, any de grans des-

peses per la societat i de penúria econòmica que la posà en situació difícil de sobreviure, Francesc X. de Febrer, fou nomenat tresorer en la junta directiva, càrrec espinós en aquells moments apurats, que la seva vàlua sapigué superar. Mostra del seu valer i de la confiança que els altres socis i directrius tenien posada en la influència prometedora del seu amic.

Continuà formant part de les juntes directives des d'aquest any 1878 fins al 1886, actuant en diferents càrrecs. Dignes de lloança són les seves actuacions com a secretari en diversos exercicis i, en aquest punt, les seves memòries anuals, redactades amb un estil exquisit i amb forma digne de l'afecte que professava a l'entitat, per la qual es desviava i en la que va trobar una correspondència sincera sadolla d'admiració. Ho demostra el fet que, en la junta general celebrada a darreries de 1889, fou elegit president.

La seva mort, ocorreguda el dia 2 de gener de 1890, no li va deixar arribar a assolir el silló presidencial. No cal dir com aquest luctuós esdeveniment va deixar desil·lusionats als que tantes esperances havien posat en la seva elecció i, naturalment, confiaven en les disposicions i bon règim que de les seves qualitats morals n'anava a beneficiar-se el pervindre del Círcol.

La memòria secretarial de l'any 1890, s'esplaia en evocar el dol que el traspàs de Francesc X. de Febrer, ha cobert l'horitzó de la societat que l'acabava d'enlairar a la més alta magistratura. Aquest dol, no pot ésser expressat amb més emoció que en les ratlles que el seu autor li dedica. Per a no desvaloritzar-la, amb referències i traduccions, decidim copiar-les íntegrament.

•No sólo por seguir una costumbre establecida en esta clase de escritos, sino porqué a la conclusión nos quedará a todos más fresca la ejemplaridad del sujeto, he dejado de propósito para este momento hablar del gran vacío que ha producido en nuestras filas la muerte del inolvidable Don Francisco X. de Febrer, Presidente electo de esta sociedad .. Desde la reorganización del Círculo por la cual los socios de número son los que verdaderamente constituyen el núcleo social, había habido algunas bajas, pero ninguna por defunción. Febrer ha sido el primero que ha abierto el camino, lo que es decir que es el primero que ha muerto en la brecha. Añádase a esto que estaba designado para ponerse al frente, y esto nos dará la medida de la pérdida que hemos experimentado y nos explicará el inmenso desconuelo en que nos sumió aquel inesperado acontecimiento. De su modestia, de su prudencia, de su longanimidad, de sus virtudes como padre de familia, como ciudadano, como cristiano, se han hecho ya públicos y merecidos encomios, y de seguro volverá con complacencia sobre todo esto, otra pluma más autorizada que la mía, en la Sesión necrológica que a la gratísima memoria de nuestro consocio se proyecta dedicar, fijándose sobre todo con predilección en lo que fue nuestro carísimo amigo en el seno de esta sociedad, recordándonos como lo hago yo con placer mezclado de intensa amargura, su vida científica, literaria y artística, sus conocimientos de docto jurisconsulto expuestos en varios discursos con que ilustró esta tribuna, sus dotes de poeta reveladas en sus versos simpáticos como su corazón, virgen de pasiones tumultuosas pero amador hasta el éxtasis de lo bello; de sus

qualidades como narrador de las sencillas costumbres montaňesas; de su apasionamiento por la música y su maestría en ella, origen y causa de los aplaudidos conciertos líricos de esos últimos años, y aun mencionando también un arte especial para declamar sus composiciones y las ajenas, que hacía de él un muy distinguido lector, circunstancia rara entre los catalanes; su animosa campaña periódica en pro de los más puros ideales regionalistas y de la comarca ausetana, y por último, su singular inteligencia en la difícil cuanto ignorada rama numismática, por cuyo desenvolvimiento en lo que a la localidad se refiere, hizo sacrificios de monta y empleó laboriosidad no común, tanto, que secundado por algunos de sus compañeros consiguió formar un monetario vicense, único en su género y con el cual después de haber brillado nuestra colección arqueológica del Círculo, se adorna hoy el Museo Episcopal. De todo esto os hablará sin duda el encargado de la biografía de Febrer, y al representaros al vivo el amor y el entusiasmo por el Círculo de nuestro estimadísimo amigo, y al persuadirnos de la decisión con que se disponía a sentarse en el sillón presidencial para impulsar más y más el movimiento progresivo de nuestro Instituto; si de una parte asomarán en vuestros ojos las lágrimas, de otro se os despertarán como nunca los deseos de salvar el precioso depósito que la muerte despiadada arrebató de sus manos. Hay entre vosotros muchos que pueden salvarlo; se que lo salvareis; y los manes del llorado amigo, se regocijarán al ver que no queda interrumpida la patriótica obra que él con fe ardiente se proponía continuar, para gloria de todos y provecho de la patria».

Aquestes paraules, dictades al caliu de l'emoció, calenta, encara, per la proximitat de la pèrdua definitiva de l'admirat amic i consoci diuen, a bastament el valor material i anímic d'aquesta figura pròcer de la intel·lectualitat vigatana de finals de segle.

Personalitat que, unida a aquella comunitat de bons patricis que ho posposaven tot a l'honra de la Ciutat nadiua, crearen i consolidaren els fonaments de l'edifici cultural i patriòtic, glòria de l'esdevenidor.

Valuosos personalment, el conjunt que establiren, representà una força potentíssima, capaç de desvetllar el son letàrgic d'una ciutat dormida i fer-la caminar marcialment cap a les avançades del combat victoriós que l'havia de surmontar damunt dels pedestals de la glòria.

Francesc X. de Febrer fou un dels puntals més fermes d'aquesta embranzida. Les generacions actuals, coneixen tal vegada molt pocs aspectes de la seva gesta. Nosaltres no pretenim altra cosa, que rememorar el seu nom, tot esboçant les seves activitats, per tal que un dia - més estudiades i conegudes -, sigui col·locat en el lloc d'honor que, tan merescudament li correspon i amb tanta justícia li pertoca.